

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9So/124/2013
Identifikačné číslo spisu:	4013200434
Dátum vydania rozhodnutia:	25.02.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:4013200434.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členiek senátu JUDr. Ľubice Filovej a JUDr. Júlie Horskej, v právnej veci navrhovateľa: A. D., bytom H., právne zastúpený JUDr. Janou Titkovou, advokátkou so sídlom Nitra, Dubová 2, proti odporkyni: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul.29.augusta č.8, Bratislava, o výšku starobného dôchodku, na odvolanie navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 15.júla 2013, č.k. 23Sd/131/2013-84, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre z 15.júla 2013, č.k. 23Sd/131/2013-84, m e n í tak, že rozhodnutie odporkyne číslo XXX XXX XXXX X zo dňa 11.apríla 2013 z r u š u j e a vracia odporkyni na ďalšie konanie.

II. Odporkyňa je povinná zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov konania 294,34 € na účet právnej zástupkyne navrhovateľa, JUDr. Jany Berecovej Titkovej, vedený v Slovenskej sporiteľni, a.s., pobočka Nitra, číslo účtu XXXXXXXXXXX/XXXX, do tridsiatich dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku.

Odôvodnenie

Napadnutým rozsudkom krajský súd potvrdil rozhodnutie odporkyne číslo XXX XXX XXXX X zo dňa 11.apríla 2013 (ďalej aj „preskúmané rozhodnutie“) a navrhovateľovi nepriznal náhradu trov konania.

Preskúmaným rozhodnutím odporkyňa, realizujúc rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 9So/200/2010 zo dňa 14.11.2011, podľa § 65 zákona č.461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č.461/2003 Z.z.“) a čl.46 ods.1 nariadenia Rady (EHS) č.1408/71 o uplatnení systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnané osoby, samostatne zárobkovo činné osoby a členov ich rodín pohybujúcich sa v rámci spoločenstva (ďalej len „Nariadenie“) navrhovateľovi od XX.januára 2008, teda od dovŕšenia dôchodkového veku 62 rokov priznala starobný dôchodok v sume 7 487 Sk mesačne. V odôvodnení rozsudku poukázala na skutočnosť, že sídlo zamestnávateľa navrhovateľa k 31.12.1992, teda ku dňu rozdelenia Českej a Slovenskej Federatívnej republiky, bolo na území Českej republiky a preto doby zamestnania, získané pred uvedeným dňom sa považujú za doby zabezpečenia (poistenia) v Českej republike, pričom v súlade s čl.7 ods.2 písm. c) Nariadenia nie je potrebné skúmať alternatívu výhodnosti uplatňovania čl.20 Zmluvy medzi Slovenskou

republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení (ďalej aj „Zmluva o sociálnom zabezpečení“). Odporkyňa ďalej v odôvodnení rozhodnutia poukázala na to, že Česká správa sociálneho zabezpečenia navrhovateľovi rozhodnutím č. XXX XXX XXXX-XXX z 13.01.2010 priznala od XX.XX.2008 starobný dôchodok v sume 8 505 Kč mesačne. Vo vzťahu k výpočtu výšky starobného dôchodku odporkyňa uviedla, že na určenie teoretickej sumy tohto dôchodku podľa čl.46 ods.2 Nariadenia bolo použité pravidlo uvedené v čl.47 ods.1 písm. g) Nariadenia, teda na základe priemerných príspevkov iba za tie doby, ktoré boli dosiahnuté podľa právnych predpisov Slovenskej republiky. Suma starobného dôchodku určená podľa čl.46 ods.1 Nariadenia (teda bez potreby uplatnenia čl.45 alebo čl.40 ods.3 Nariadenia) je 7 487 Sk; rovnaká je aj suma starobného dôchodku určená v súlade s čl.46 ods.2 Nariadenia. V pôsobnosti Sociálnej poisťovne nie je stanoviť zákonné medze primeraného hmotného zabezpečenia podľa čl.39 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky.

Navrhovateľ v návrhu na preskúmanie rozhodnutia odporkyne namietal, že pri teoretickej sume starobného dôchodku 22 916 Sk a súčte dôchodkov z Českej republiky a Slovenskej republiky pri zohľadnení menového kurzu CZK=1,301 SKK, t.j. úhrnnej sume 18 522 Sk rozdiel jeho dôchodku, na ktorý by mal nárok, ak by všetky obdobia poistenia mal započítané v Slovenskej republike, činí 4 364 Sk v jeho neprospech. Tento rozdiel by mu odporkyňa mala dorovnať v súlade s právnym názorom Najvyššieho súdu SR v rozsudku sp.zn. 9So/200/2010 z 30.01.2011, v zmysle ktorého jeho nárok na dorovnanie výšky súčtu dôchodkov z Českej republiky a Slovenskej republiky nemožno posudzovať len podľa čl.46 ods.3 Nariadenia, keď všetky doby poistenia navrhovateľ získal v mieste výkonu práce, ktoré sa nachádzal na území Slovenskej republiky a okolnosť, že dňom 31.12.1992 došlo k rozdeleniu ČSFR nemôže byť navrhovateľovi na ujmu. Slovenská republika je nástupcom ČSFR. Poistenie, získané do 31.decembra 1992 za existencie spoločného štátu na území Českej republiky, preto nemožno považovať len za dobu odpracovanú v cudzine na účely čl.46 nariadenia a z toho dôvodu nie je možné s takými občanmi zaobchádzať inak, ako s občanmi, ktorých zamestnávateľia mali za existencie spoločného štátu do 31.12.1992 sídlo na území Slovenskej republiky. V tejto súvislosti poukázal aj na rozsudok Súdneho dvora ES sp.zn. C-399/09 z 22.06.2011, ako aj nálezy Ústavného súdu Českej republiky č. III.ÚS 939/10 zo dňa 03.08.2010 a č. II ÚS 405/20.

Krajský súd v Nitre v odôvodnení rozsudku rozsiahlo uviedol obsah preskúmaného rozhodnutia, návrhu na jeho preskúmanie a vyjadrenia odporkyne. Námietku navrhovateľa, že v dôsledku rozdelenia ČSFR ako aj v dôsledku uplatňovania Zmluvy o sociálnom zabezpečení je ako dôchodca diskriminovaný, nepovažoval za dôvodnú, lebo odporkyňa s navrhovateľom nezaobchádzala odlišne ako s inými dôchodcami, ktorí sa ocitli v podobnej situácii. Za ničím nepodloženú považoval námietku navrhovateľa, že výška dôchodku podľa slovenských predpisov by bola vyššia o 4 364 Sk. Keďže aj najvyšší súd v rozsudku sp.zn. 9So/200/2011 konštatoval, že sídlo zamestnávateľa k 31.12.1992 bolo na území Českej republiky, odporkyňa nepochybila, keď doby poistenia do 31.12.1992 považovala na účely výpočtu teoretickej časti dôchodku za doby zamestnania v ČR. Dospel k záveru, že odporkyňa dostatočným spôsobom zdôvodnila ako postupovala pri výpočte teoretickej výšky dôchodku; nárok navrhovateľa na dorovnanie výpočtu súčtu dôchodkov nie je možné realizovať, pretože taká povinnosť odporkyni nevyplýva zo žiadneho právneho predpisu. Judikáty českých súdov nie sú relevantným záväzným podkladom, na základe ktorých by odporkyňa mohla konať nad rámec zákona.

Rozsudok krajského súdu napadol navrhovateľ včas podaným odvolaním. Namietol, že odporkyňa ani odvolací súd sa neriadili právnym názorom najvyššieho súdu, vysloveným v rozsudku, sp.zn. 9So/200/2011, v zmysle ktorého všetky doby poistenia navrhovateľ získal v mieste výkonu práce, ktoré sa nachádzal na území Slovenskej republiky. Okolnosť, že dňom 31.12.1992 došlo k rozdeleniu ČSFR nemôže byť navrhovateľovi na ujmu. Slovenská republika je nástupcom ČSFR. Poistenie, získané do 31.decembra 1992 za existencie spoločného štátu na území Českej republiky, preto nemožno považovať len za dobu odpracovanú v cudzine na účely čl.46 nariadenia a z tohto dôvodu nie je možné s takými občanmi zaobchádzať inak, ako s občanmi, ktorých zamestnávateľia mali za existencie spoločného štátu do 31.12.1992 sídlo na území Slovenskej republiky. Takýto postup by podľa názoru odvolacieho súdu bol v rozpore s čl.12 a čl.39 Ústavy SR.

Navrhovateľ ďalej namietol, že celý svoj produktívny život pracoval výlučne na území Slovenskej republiky, v Českej republike nikdy nepracoval. Pokiaľ Slovenská republika po svojom vzniku v ústavnej rovine prijala princíp kontinuity právneho poriadku, nie je možné u občana Slovenskej republiky posudzovať doby zamestnania u zamestnávateľa so sídlom v českej časti federácie ako doby zamestnania v cudzine. Každý mesiac je ukrátený o sumu 4 364 Sk v porovnaní s inými občanmi, ktorí ku dňu zániku čs. federácie mali sídlo zamestnávateľa na Slovensku, resp. oproti tým, ktorí poberajú výlučne slovenský dôchodok, hoci zamestnávateľa mali k uvedenému dňu toho istého. Žiadal preto, aby odvolací súd rozsudok krajského súdu zmenil, rozhodnutie odporkyne zrušil a vec jej vrátil na ďalšie konanie a aby zaviazal odporkyňu nahradiť mu trovy právneho zastúpenia v sume 294,34 €.

Odporkyňa vo vyjadrení k odvolaniu uviedla, že najvyšší súd v rozsudku, sp. zn. 9So/200/2011, bez akýchkoľvek pochybností konštatoval, že zo žiadneho právneho predpisu nevyplýva povinnosť odporkyne priznať a vyplácať dorovnanie rozdielu a nekonštatoval, že odporkyňa má navrhovateľovi tento rozdiel vo výpočte dôchodku priznať a vyplácať. Poukázala na to, že v zmysle čl.2 Ústavy SR štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. V právnom systéme Slovenskej republiky nie je zákonným (ani iným) spôsobom upravená možnosť „dorovnania rozdielu“, resp. iný spôsob riešenia problematiky poistencov, ktorí získali obdobie poistenia do 31.12.1992 na území Českej republiky, odporkyňa nie je splnomocnená priznať im dávku, ktorú právny systém Slovenskej republiky neupravuje zákonom; v Českej republike sú „vyrovnané“ dávky vyplácané českým nositeľom poistenia na základe vnútroštátnej úpravy. Najvyšší súd SR pritom v rozsudku, sp. zn. 9So/93/2010 z 08.07.2011 uviedol, že „nie je v pôsobnosti súdov stanoviť zákonné medze primeraného hmotného zabezpečenia v starobe podľa čl.39 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky“. Odporkyňa z toho vyvodila, že ani ona ako orgán výkonnej moci nemá právomoc stanoviť zákonné medze primeraného hmotného zabezpečenia.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods.2 O.s.p.) preskúmal rozsudok krajského súdu a rozhodnutie odporkyne v medziach návrhu na jeho preskúmanie a v rozsahu odvolania bez nariadenia pojednávania v súlade s § 250ja ods.2 O.s.p. a dospel k záveru, že odvolanie navrhovateľa je dôvodné.

Predmetom preskúmania bolo rozhodnutie odporkyne o výške starobného dôchodku, vypočítaného podľa nariadenia v spojení s čl.20 zmluvy sociálnom zabezpečení. Týmto rozhodnutím odporkyňa realizovala rozsudok najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9So/200/2011 z 30.01.2013 a v jeho intenciách vysvetlila spôsob výpočtu teoretickej výšky starobného dôchodku podľa čl.47 ods.1 písm. g) nariadenia. Tento výpočet navrhovateľ v návrhu na preskúmanie ani v odvolaní proti rozsudku nespochybňoval.

Spornou medzi účastníkmi konania je otázka nároku navrhovateľa na vyrovnanie rozdielu medzi takto vypočítaným starobným dôchodkom v súčte so starobným dôchodkom z Českej republiky a výškou starobného dôchodku, ktorý by bol vypočítaný len podľa zákona č.461/2003 Z.z. o sociálnom poistení ak by všetky doby poistenia boli hodnotené ako doby získané u zamestnávateľa so sídlom na území Slovenskej republiky.

Túto požiadavku navrhovateľa odporkyňa nezohľadnila a v odôvodnení preskúmaného rozhodnutia iba skonštatovala, že suma starobného dôchodku navrhovateľa bola určená podľa ustanovení právnych predpisov a medzinárodných zmlúv platných na území Slovenskej republiky, podľa ktorých je povinná postupovať, pričom v pôsobnosti Sociálnej poisťovne nie je stanoviť zákonné medze primeraného hmotného zabezpečenia podľa čl.39 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky.

Nebolo sporné, že všetky doby poistenia navrhovateľ získal v mieste výkonu práce, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky. Nebolo sporné ani to, že zamestnávateľ navrhovateľa k 31.12.1992 mal sídlo na území Českej republiky.

V rozsudku sp. zn. 9So/200/2011 najvyšší súd uviedol:

„Česká republika a Slovenská republika vznikli k 1. 1. 1993 rozdelením spoločného štátu - Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ďalej len „ČSFR“, ktorý charakterizoval jednotný systém dôchodkového zabezpečenia. Z hľadiska vtedajšieho práva bolo právne irelevantné, v ktorej časti československého štátu bol občan zamestnaný, resp. kde mal sídlo jeho zamestnávateľ.

Okolnosť, že dňom 1. januára 1993 došlo k rozdeleniu ČSFR, nemôže byť navrhovateľovi ako občanovi bývalej ČSFR a teraz občanovi Slovenskej republiky na ujmu. Slovenská republika je právnym nástupcom ČSFR.

Poistenie, získané do 31. decembra 1992 za existencie spoločného štátu na území Českej republiky preto nemožno považovať len za dobu odpracovanú v cudzine na účely Čl. 46 Nariadenia a z toho dôvodu nie je možné s takými občanmi zaobchádzať inak ako s občanmi, ktorých zamestnávateľia mali za existencie spoločného štátu do 31. decembra 1992 sídlo na území Slovenskej republiky. Taký postup by podľa názoru odvolacieho súdu bol v rozpore s čl. 12 a čl. 39 ods. 1 Ústavy SR č. 460/1992 Zb. Na tom nič nemení okolnosť, že zo žiadneho právneho predpisu zatiaľ nevyplyva povinnosť odporkyne priznať a vyplácať takej osobe dorovnanie rozdielu medzi výškou dôchodku, na ktorý by mala nárok v Slovenskej republike ku dňu dovŕšenia dôchodkového veku a výškou dôchodku, na ktorý má k tomuto dňu nárok v Českej republike“.

Z uvedeného právneho názoru odvolací súd vychádza naďalej.

Podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa.

Okolnosť, že spôsob výpočtu teoretickej výšky starobného dôchodku v Slovenskej republike je v zmysle čl. 47 ods. 1 písm. g) nariadenia a čl. 20 zmluvy o sociálnom zabezpečení odvodený od priemerných príspevkov a dôb, hodnotiteľných iba v Slovenskej republike, nie je z pohľadu čl. 39 ods. 1 Ústavy SR podstatná.

Z článku 39 ods. 1 Ústavy SR totiž vyplýva právo občana na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. V kontexte s týmto článkom a zákazom diskriminácie, uvedeným v čl. 12 Ústavy SR je potrebné si uvedomiť, že Slovenská republika je jedným z dvoch nástupníckych štátov Českej a Slovenskej Federatívnej republiky ako jedného štátu a teda v prípade zamestnania na území ČSFR u zamestnávateľa, ktorý mal sídlo na území ČSFR, nejde o klasické zamestnanie v cudzine (inom členskom štáte Európskej únie). Do 31. 12. 1992 sa doby zamestnania na území Českej republiky i na území Slovenskej republiky ako členských štátov československej federácie hodnotilo jednotne ako zamestnanie v tom istom štáte (naposledy podľa zákona č. 100/1988 Zb.).

Z hľadiska čl. 39 ods. 1 Ústavy zamestnanie v Českej republike je možné považovať za zamestnanie v cudzine až po 31. 12. 1992, resp. po 30. 04. 2004 za zamestnanie v inom členskom štáte únie.

Z toho pohľadu je potrebné nazerať aj na starobný dôchodok, priznaný podľa nariadenia a čl. 20 zmluvy o sociálnom zabezpečení tak, že v intenciách uplatnených ustanovení nariadenia a zmluvy ide iba o nárok na základnú výšku starobného dôchodku v každom z uvedených dvoch nástupníckych štátov ČSFR.

V prípade, že takto určená základná výška dôchodkov ku dňu vzniku nároku na dôchodok v ich súčte po prepočítaní kurzu mien oboch štátov nedosahuje výšku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by sa pre výšku jeho starobného dôchodku započítali nielen všetky doby dôchodkového poistenia získané tak na území Slovenskej republiky ako aj na území Českej republiky (pred 01. 01. 1992), ale aj všetky priemerné príspevky od 01. 01. 1984 do 31. 12. 1992 (resp. pri použití § 63 ods. 7 zákona o sociálnom poistení aj pred 01. 01. 1984), potom tento dôchodok musí byť priznaný v sume, rovnajúcej sa rozdielu medzi výškou starobného dôchodku, priznaného Českou správou sociálneho zabezpečenia, a takou výškou dôchodku, ktorá by navrhovateľovi patrila, ak by mu všetky doby poistenia a príspevky do 31. 12. 1992

bolo hodnotené podľa slovenských právnych predpisov.

Okolnosť, že zákon o sociálnom poistení ani iný právny predpis taký postup doteraz priamo neupravujú, je z hľadiska nároku navrhovateľa na primerané zabezpečenie v starobe nepodstatná; ak taká úprava chýba, resp. je neúplná, lebo zákonodarcu pri tvorbe právneho predpisu opomenul možné dopady výpočtu dôchodkov podľa medzinárodnej zmluvy, resp. pokiaľ nereagoval na také dopady, potom pri posudzovaní dôchodkových nárokov navrhovateľa treba vychádzať priamo z čl.12 a čl.39 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky ako základného zákona Slovenskej republiky.

Zákon o sociálnom poistení je všeobecným predpisom v oblasti sociálneho poistenia zamestnancov v Slovenskej republike. Z jeho pôsobnosti sú čiastočne vyňatí iba policajti, profesionálni vojaci, hasiči a záchranári v rozsahu, upravenom zákonom č.328/2002 Z.z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Dôchodkové poistenie, teda aj starobné poistenie ako poistenie na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad úmrtia, vykonáva Sociálna poisťovňa (§ 120 ods.1 v spojení s § 2 písm. b/ bod 1. zákona o sociálnom poistení). Iný orgán, ktorý by vykonával všeobecné sociálne poistenie, v Slovenskej republike nie je. Práve z toho dôvodu podľa názoru odvolacieho súdu je Sociálna poisťovňa v zmysle vyššie uvedeného povinná vypočítať starobný dôchodok poistencovi aj podľa zákona č.461/2003 Z.z. samostatne a priznať mu ho v takej výške, aby súčet jeho starobných dôchodkov z Českej republiky a Slovenskej republiky po zohľadnení menového kurzu nebol nižší ako dôchodok poistenca, ktorý počas svojho produktívneho života získal rovnakú dobu poistenia a rovnaké príjmy len u zamestnávateľov, ktorí mali sídlo na území Slovenskej republiky.

Taký postup je podľa názoru odvolacieho súdu v súlade s ústavnou konformným výkladom právnych predpisov upravujúcich sociálne poistenie v rámci a v súlade s Ústavou SR.

V kontexte s vyššie uvedeným odvolací súd považuje za potrebné uviesť, že v čase rozdelenia ČSFR a v čase prijatia Zmluvy o sociálnom zabezpečení platila na území Slovenskej republiky i na území Českej republiky jednotná právna úprava - zákon č.100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, takže v prípade výpočtu dôchodkov v ich súčte z oboch republík v prvopočiatkoch sa nepredpokladalo, že by došlo k mínusovým rozdielom na strane slovenských občanov s bydliskom na území Slovenskej republiky. Výrazná zmena nastala v dôsledku zmien predpisov, upravujúcich sociálne zabezpečenie v Českej republike a sociálne poistenie v Slovenskej republike v neskoršom období.

Vzhľadom na uvedené dôvody odvolací súd rozsudok krajského súdu podľa § 250ja ods.3 vety prvej OSP zmenil a rozhodnutia odporkyne zrušil a vrátil na ďalšie konanie podľa § 250q ods.2 v spojení s § 250j ods.2 písm. d) OSP.

V ďalšom konaní bude úlohou odporkyne o nároku navrhovateľa na starobný dôchodok a jeho výške znovu rozhodnúť a priznať mu ho v takej výške, aby súčet jeho starobných dôchodkov z Českej republiky a Slovenskej republiky po zohľadnení menového kurzu nebol nižší ako dôchodok poistenca, ktorý počas svojho produktívneho života získal rovnakú dobu poistenia a rovnaké príjmy len u zamestnávateľov, ktorí mali sídlo na území Slovenskej republiky. Odporkyňa je v ďalšom konaní viazaná právnym názorom odvolacieho súdu (§ 250ja ods.4 O.s.p.).

Odvolací súd podľa § 250k ods.1 O.s.p. priznal úspešnému navrhovateľovi náhradu trov právneho zastúpenia za jeden úkon právnej služby vo výške 1/13 výpočtového základu 60,07 € a pri režijnom paušále 7,81 €. Za štyri úkony právnej služby poskytnutej v konaní pred súdom prvého stupňa 4x 67,88 € (prevzatie a príprava vecí + spísanie opravného prostriedku + zastupovanie na pojednávaní dňa 15.07.2013 + odvolanie), ďalej za 1 úkon právnej služby (za účasť právnej zástupkyne na pojednávaní dňa 17.06.2013, ktoré bolo odročené) 1x 22,82 € podľa vyúčtovania právnej zástupkyne navrhovateľa v odvolaní proti rozsudku krajského súdu. Priznanú náhradu trov konania z titulu poskytnutej právnej služby v celkovej výške 294,34 € je odporkyňa povinná podľa § 149 ods.1 O.s.p. zaplatiť na účet

právnej zástupkyne navrhovateľa, JUDr. Jany Berecovej Titkovej, vedený v Slovenskej sporiteľni, a.s., pobočka Nitra, číslo účtu XXXXXXXXXXX/XXXX, do tridsiatich dní odo dňa právoplatnosti tohto rozsudku.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.